

Meer dynamiek

Huishoudens van gisteren en vandaag

Het aantal huishoudens neemt snel toe. De toename van het aantal huishoudens is zelfs belangrijk groter dan de groei van het inwonertal.

Cijfers die momentopnames geven van de Nederlandse huishoudensstructuur wekken misschien de indruk dat onze maatschappij in hoog tempo individualiseert. Een longitudinaal perspectief nuanceert dit beeld. De moderne levensloop kenmerkt zich door een groter aantal fasen, die vaak een tijdelijk (alleenwonen) of informeel (samenwonen) karakter hebben. De meerderheid van de Nederlandse bevolking leeft in een gezin en dit zal ook in de nabije toekomst het geval zijn. Wel is er, als gevolg van het groter aantal fasen in de levensloop, sprake van een toenemende huishoudensdynamiek.

Gezin en ideaal

In de jaren zestig zijn het klassieke gezin en het ideaal van een moderne samenleving steeds meer in elkaars vaarwater gekomen. Het traditionele gezin, met zijn als autoritair ervaren gezagsverhoudingen, zou de modernisering van de maatschappij verhinderen. De feministische beweging, die het klassieke gezin vooral als een obstakel op de weg naar vrouwenemancipatie beschouwt, deed op haar beurt afbreuk aan het gezinsideaal. Het beleid reageerde op de veranderende perceptie van het gezin met tal van regels en voorzieningen om persoonlijke autonomie, zelfbeschikking en individualisering mogelijk te maken.

Huishouden kleiner dan ooit

Op de naoorlogse geboortegolf volgde rond 1970 een snelle geboortedaling. De opkomst van ongehuwd samenwonen, uitstel van het huwelijk en kinderen krijgen, de sterke stijging van het aantal echtscheidingen en de toename van de levensverwachting zijn de belangrijkste demografische ontwikkelingen. Het gemiddeld aantal kinderen per vrouw nam verder af en meer kinderen gingen (een tijdje) op zichzelf wonen. Een steeds groter

aantal oudere paren en alleenstaande bejaarden bleef een eigen huishouden voeren. Als gevolg hiervan is het huishouden tegenwoordig kleiner dan ooit.

Inmiddels telt Nederland 6,7 miljoen huishoudens. Eenderde daarvan bestaat uit alleenstaanden, eenderde uit paren zonder kinderen en eenderde uit een of twee ouders met kind(eren). Het gemiddelde huishouden bestaat nog maar uit 2,3 personen. In 1970 was dat aantal nog 3,2.

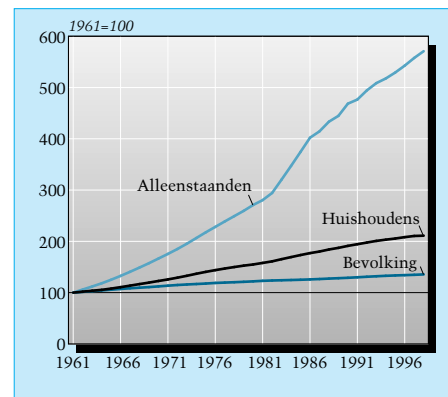
Acceptatie van alleenwonen

Bovengenoemde demografische ontwikkelingen kunnen niet los worden gezien van de economische, technische, sociaal-culturele en politieke veranderingen die zich de afgelopen 25 jaar hebben voorgedaan. Door de ontkerkelijking structureren meer mensen dan voorheen hun leven op basis van een eigen afweging van maatschappelijke normen en waarden. Mede als gevolg hiervan is de maatschappelijke acceptatie van alleenwonen en ongehuwd samenwonen sterk toegenomen. Los daarvan zijn zowel mannen als vrouwen minder afhankelijk geworden van het huwelijk als middel om in hun sociale en economische behoeften te voorzien.

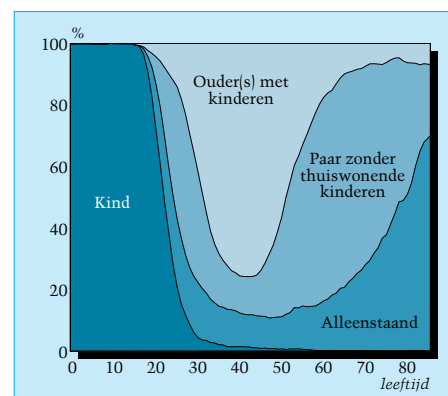
Langer op school

Gunstige economische omstandigheden maken het zelfstandig voeren van een huishouden financieel haalbaar, terwijl economische tegenwind – in het bijzonder hoge werkloosheid – tot een later vertrek uit het ouderlijk huis leidt, en soms ook tot een verlenging van de schoolperiode. Het overheidsbeleid draagt daarnaast rechtstreeks bij aan de geconstateerde demografische veranderingen. Financiële voorzieningen als studiefinanciering en bijstand, maar ook het bouwen van kleine wooneenheden voor jongerenhuishoudens bieden ruimte

Huishoudens

Personen naar plaats in het huishouden en leeftijd, 1997

voor individualisering. Voorts is echtscheiding in sociaal en juridisch opzicht eenvoudiger geworden, en maakt de beschikbaarheid van betrouwbare anticonceptie het veel meer dan voorheen mogelijk om het krijgen van kinderen uit te stellen en het aantal te beperken. Ten slotte stelt de moderne, vrijwel algemeen toegankelijke verkeers- en communicatie-infrastructuur meer mensen in staat om, onafhankelijk van anderen, aan hun leven inhoud te geven.

Joop Garssen en Carel Harmsen